

Oldřich Kolář

Pokus o kresebnou rekonstrukci tří hradů

Snad každý, kdo se zajímá o hrady a zejména o jejich zříceniny se pokoušel o ztvárnění svých představ formou kresby nebo modelu. Kvalita výsledné rekonstrukce závisí nejvíce na schopnosti využít dostupné informace. Vždy je však ještě dost prostoru k diskusi nad jednotlivými částmi rekonstrukce, a to tím větší, čím skromnější jsou zbytky hradu, který se snažíme touto formou přivést k dřívějšímu lesku. S tímto vědomím jsem přistupoval ke kresebné rekonstrukci některých zřícenin. S přihlédnutím k řadě publikovaných kreseb s rozdílným pojetím rekonstrukce, jsem si vybral způsob, který zachycuje nejen hmotu, ale i některé součásti hradu jež musel obsahovat, aby splňoval požadavky na obranu a bydlení.

Hrad Brníčko stojí na kopci nad stejnojmennou vesnicí. K dnešku zůstalo ze stavby několik k obloze trčících částí plášťové hradby a zbytků plných věžic vymezujících jádro hradu s palácem, který je z celé stavby nejlépe dochován. Toto oválné jádro je obeháno příkopem a valem, který na jihu přechází v předhradí, dnes bez zástavby. Tuto část hradu zachycuje rekonstrukce vycházející z publikovaného článku (Unger 1980). Přístup k jádru hradu je situován od jihu skrz předhradí. Z tohoto předhradí pokračuje cesta po rozšířené části valu. Na konci rozšířené části valu se stáčí doprava, kolmo přes okružní příkop a pokračuje skrz bránu parkánem k jihu. Na jižní straně vstupuje komunikace skrz plášťovou hradbu do hradního jádra s palácem. Plášťová hradba je zpevněna několika plnými věžicemi a baštou na východě a ze tří čtvrtin obehnaná parkánem. Na rekonstruovaném půdorysu jsou vyzdvíženy hmoty zmíněných částí hradu tak, že koruna mohutné plášťové hradby je ukončena ve stejné výšce, jako k ní přistavěný palác do nádvoří a plné věžice přistavěny vně, v nárožích. Koruna hradby je opatřena ochozem zajišťujícím obranu po celém obvodu, boční postřelování zajišťují plošiny na vrcholech věžic přístupné z ochozu hradby. Tuto komunikaci převyšuje hrázdné patro paláce, z něhož je možný přístup na obě strany hradby. Další horizontální obrannou linii nesl až ochoz parkánové zdi. Drobná stavba v nádvoří je v rekonstrukci zastíněna hmotou paláce.

Rekonstrukce řeší jen zděné jádro hradu, hospodářským zázemím se nezabývá (obr. 1).

Druhým velmi zajímavým objektem je hrad Edelštejn. Stojí na vysokém kopci jižně od Zlatých Hor. Nyní se jedná o sporé zbytky velkého hradu. Rekonstrukcí půdorysu (Plaček 1996) vzniká složitá dispozice, kterou lze rozdělit na dvě části - horní a dolní hrad.

Horní hrad obsahuje hlavní stavby, palác, situovaný do čela hradu u jihozápadní hradby a věž na jižní straně, rovněž v čele hradu. Věž se nyní skrývá v mohutném destruktčním kuželu.

Druhou částí je dolní hrad, zajišťující vstup do horního hradu od severu. Obě části hradu jsou doplněny dalšími stavbami v nádvořích a také vně. Dolní nádvoří obsahovalo zejména hospodářské stavby a horní ještě další stavby zděné, při jihovýchodní hradbě. Největší zbytky se zachovaly ze dvou bašt, jež zajišťují nároží horní části hradu, obrácené k přístupové komunikaci. Zobrazen je též parkán na severovýchodě. Hrad je obehnaný příkopem a valem, který je na jižní přístupové straně zesílen v mohutnou bariéru. Val svojí hmotou zaštituje čelo horního hradu a zároveň jeho vrcholová plošina umožňuje účinnou obranu.

Na půdorysu uvedeném jen v hrubém výčtu jsou vyzdvíženy hmoty objektů. Válcová věž v čele hradu je vetknuta do hradby a je přístupná z hradebního ochozu. Vedle stojící palác, tvořící západní nároží horního hradu, je hlavní obytnou budovou celého hradu. Pod ním stojící mohutná bašta umožňuje flankování čela hradu a vstupní brány v dolní části hradu současně.

Dolní část sestává z velkého nádvoří, na rekonstrukci bez zástavby. Ze tří stran je vymezeno hradbou s obranným ochozem a výpadní brankou do parkánu. Z nádvoří je veden přístup do horního hradu, který je znesnadněn dvojitou hradbou a příkopem. Skrz hradbu vetknutá podkovovitá bašta umožňuje svým tvarem kontrolu obou stran ve

zmíněných hradbách. Přístup do bašty je umožněn z horního nádvoří. Do výčtu důležitých částí hradu je nutno ještě zařadit podkovovitou baštu pod východním nárožím horního hradu. Na ni navazuje parkánová hradba chráněna boční střelbou z uvedené bašty. Přístupná je výpadní brankou z horního hradu (obr. 2).

Třetím objektem je hrad Fulštejn, stojící v málo výhodné poloze na výběžku nízkého a plochého kopce u Bohušova. Rekonstrukce se zabývá podobou nejstarší části hradu před renesančními úpravami. Dispozici lze rozdělit na dvě části - zadní hrad a předhradí.

Hlavní stavbou zadního hradu je mohutná okrouhlá věž, dnes zachovaná jen v nejnižší části, situovaná ve východním nároží čela zadního hradu. Vstupní brána stojí na opačném konci této čelní hradby. Nároží okružní hradby za věží, zpevněné věžicí, je do nádvoří zastavěno palácem a z vnější strany chráněno štítovou zdí, vystavěnou po obou stranách plně věžice.

K tomuto areálu přiléhá ze severovýchodní vstupní strany předhradí s branou, doplněnou předbráním. Celý areál je obehnan příkopem a valem. Předním hradem se rekonstrukce nezabývá. Na tomto doplněném půdorysu (Plaček 1996) jsou rekonstruovány jednotlivé části hradu.

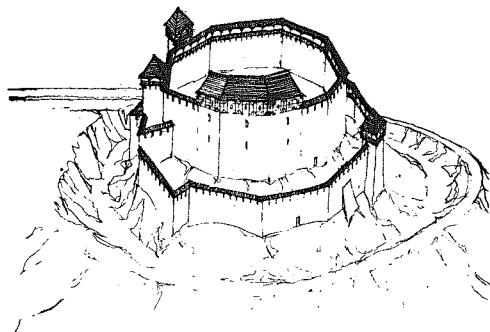
Obytným i obranným těžištěm je mohutná válcová věž zadního hradu, která část své hmoty zasahuje do příkopu mezi oběma částmi hradu. Přístupná je z hradebního ochozu. Palác, stojící při okružní hradbě, doplňuje obytné možnosti hradu. Okružní hradba je na západě přerušena drobnou okrouhlou věží, za níž hradba pokračuje až ke vstupní bráně a od brány pokračuje rovným úsekem až k obytné věži a uzavírá zadní hrad. Hradba je opatřena obranným ochozem. Čelo této části hradu je opevněno po celé šířce příkopem.

Předhradí, založené na severovýchodní vstupní straně zadního hradu, je obehnan hradbou, rovněž opatřeno obranným ochozem. Mimo vstupní brány s předbráním v nároží není hradba přerušena další obrannou stavbou. Hradby nejsou v žádné části zesíleny parkánem, mimo již zmíněné nároží zadního hradu (obr. 3).

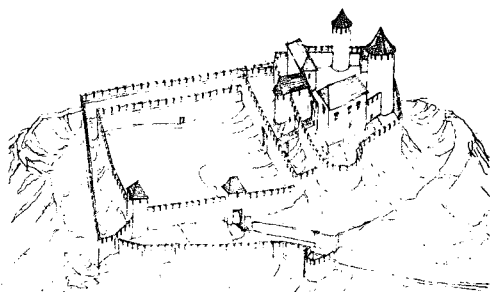
Všechny tři popsané objekty jsou rekonstruovány jen do nezbytné míry tak, aby měly jejich dosud zachované části význam obranný nebo obytný. Drobnější obranné prvky nejsou řešeny, jelikož i to, co bylo naznačeno, je jen jednou z řady možností.

Literatura:

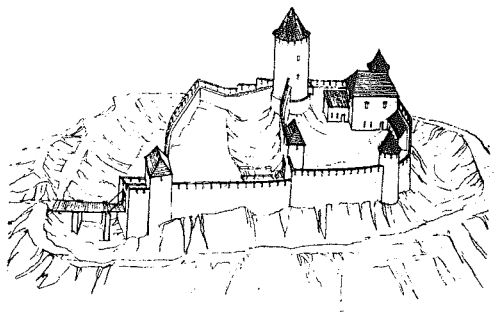
- Gardavský, Z. 1963: Známe skutečnou podobu slezských hradů? SS 61, 258-292.
 Kohoutek, J. 1995: Hradby jihovýchodní Moravy, Zlín.
 Kouřil, P. - Měřínský, Z. - Plaček, M. 1990: Mährische und schlesische Burgen des 13. Jahrhunderts mit mitteleuropäischen Zusammenhängen, Castrum Bene 1989, 229-235.
 Kouřil, P. - Plaček, M. 1988: Edelštejn a Leuchtenštejn - dva hrady u Zlatých Hor, ČSLM, série B, 37, 29-35.
 Měřínský, Z. - Plaček, M. 1988: Nástin vývoje hradní architektury vrcholného středověku na Moravě a ve Slezsku do období husitských válek, AH 13, 217-249.
 Plaček, M. 1982: K problematice hradů s plášťovou zdí na Moravě, AH 7, 335-352.
 Plaček, M. 1996: Hradby a zámky na Moravě a ve Slezsku, Praha.
 Samek, B. 1994: Umělecké památky Moravy a Slezska I. (A/1), Praha.
 Svoboda, L. 1995: O plášťových hradech, AH 20, 335-388.
 Unger, J. 1980: K stavebnímu vývoji hradu Brníčko. Severní Morava 39, 57-60.

Obr. 1 - Brničko, rekonstrukce hradu

Obr. 2 - Edelštejn, rekonstrukce hradu

Obr. 3 - Fulštejn, rekonstrukce hradu